



راویزکاری جه عفه‌ری بۆ کاروباری ئاوه‌دانکردنەوە
لە دیداریکی تایبەت بە **اللیل**

ھۆکاری دواکەوتى بەرەپارەى تەرخانکراو بۆ پارىزگايى كەركوك لە ئەستۇرى بەرپرسانى شارەگەيە

دیارى ئىبراھىم ئىسماعىل - بەغدا

چەند بە لگەنامەيەك لە لایەن دكتور بەرهەم ئىمزا كراوه و بە دەستى خۆى رەزامەندى نىشانداوه لە سەر دابىنكردنى پارە بۆ چەند پارىزگايىك، بە لام سەبارەت بە پارىزگايى كەركوك هىچ نوسراویك نىيە و رەزامەندى و ئىمزاي ئەمە لە سەر هىچ بە لگەنامەيەك بە نووسراو نىيە، تەنها لە راگە ياندنه كان ئەممە بىلاوکردوتەوە.

لە چاپىيکەوتىيىكى تايىيەتدا حەق ئەلەھىكىم راویزکارى سەرۆكى ئەنجومەنى وزىران بۆ کاروبارى ئاوه‌دانکردنەوە لە زۇر مەسىلەي تايىيەت بە ئاوه‌دانکردنەوەي عىراق و مېكانيزمەكانى دياپىرىكىدىنى بودجە بۆ پرۆژەكانى ئاوه‌دانکردنەوە دەدۋىت و درىزەي توپىزەكەش تايىيەت بە كەركوك و مەسىلەكانى ئاوه‌دانکردنەوەي ئەوشارە، حەق ئەلەھىكىم پىش چاپىيکەوتىنەكە زۇر پاشقاوانە ووتى "پىمۇايە ھەممو ئەوشتادەي كە دەزانىزىن ناكىرىت بووتىيىن" ھەروەھا ووتى "لە ولاتى ئىيەمە هيشتا ماويەتى پاستىيەكان بە تەواوى بۇ خەلک بىخىنە دەرەوە.

لە لام ئىيەو بە دەدم داواكەي ئەوانەوە ئەيد عەلاوى، بە لام كە دكتور ئىبراھىم تا ئىيىستا بۆ ئاوه‌دانکردنەوەي شارى كەركوك خەرجىكراو چەندە؟
حەق : شارى كەركوك لە سەرتادا وەك قۇناغى يەكەم ۲۵ مىليون دۆلارى بۆ تەرخان كرا بۆ جىبەھەجىكىدىنى پرۆژەكانى سالى ۲۰۰۴ و سەرتايى سالى ۲۰۰۵ دواى دەستبەر كاربۇونى وەك سەرۆكى دەستبەر كاربۇونى وەك سەرۆكى وەزىران، دكتور ئىبراھىم جەعفەرى گۈنگىيەكى زۇرىدا بە شارى كەركوك، يەكەم كار كە پىيى ھەستاۋ يەكەم بېرە پارە كە خەرج كرا بۆ شارى كەركوك بۇو.

لە لام ئىيەو بە دەدم داواكەي ئەوانەوە ئەيد عەلاوى، بە لام كە دكتور ئىبراھىم تا ئىيىستا بۆ ئاوه‌دانکردنەوەي شارى كەركوك خەرجىكراو چەندە؟
حەق : شارى كەركوك لە سەرتادا وەك قۇناغى يەكەم ۲۵ مىليون دۆلارى بۆ تەرخان كرا بۆ جىبەھەجىكىدىنى پرۆژەكانى سالى ۲۰۰۴ و سەرتايى سالى ۲۰۰۵ دواى دەستبەر كاربۇونى وەك سەرۆكى دەستبەر كاربۇونى وەك سەرۆكى وەزىران، دكتور ئىبراھىم جەعفەرى گۈنگىيەكى زۇرىدا بە شارى كەركوك، يەكەم كار كە پىيى ھەستاۋ يەكەم بېرە پارە كە خەرج كرا بۆ شارى كەركوك بۇو.

لە لام ئىيەو بە دەدم داواكەي ئەوانەوە ئەيد عەلاوى، بە لام كە دكتور ئىبراھىم تا ئىيىستا بۆ ئاوه‌دانکردنەوەي شارى كەركوك خەرجىكراو چەندە؟
حەق : شارى كەركوك لە سەرتادا وەك قۇناغى يەكەم ۲۵ مىليون دۆلارى بۆ تەرخان كرا بۆ جىبەھەجىكىدىنى پرۆژەكانى سالى ۲۰۰۴ و سەرتايى سالى ۲۰۰۵ دواى دەستبەر كاربۇونى وەك سەرۆكى دەستبەر كاربۇونى وەك سەرۆكى وەزىران، دكتور ئىبراھىم جەعفەرى گۈنگىيەكى زۇرىدا بە شارى كەركوك، يەكەم كار كە پىيى ھەستاۋ يەكەم بېرە پارە كە خەرج كرا بۆ شارى كەركوك بۇو.

لە لام ئىيەو بە دەدم داواكەي ئەوانەوە ئەيد عەلاوى، بە لام كە دكتور ئىبراھىم تا ئىيىستا بۆ ئاوه‌دانکردنەوەي شارى كەركوك خەرجىكراو چەندە؟
حەق : شارى كەركوك لە سەرتادا وەك قۇناغى يەكەم ۲۵ مىليون دۆلارى بۆ تەرخان كرا بۆ جىبەھەجىكىدىنى پرۆژەكانى سالى ۲۰۰۴ و سەرتايى سالى ۲۰۰۵ دواى دەستبەر كاربۇونى وەك سەرۆكى دەستبەر كاربۇونى وەك سەرۆكى وەزىران، دكتور ئىبراھىم جەعفەرى گۈنگىيەكى زۇرىدا بە شارى كەركوك، يەكەم كار كە پىيى ھەستاۋ يەكەم بېرە پارە كە خەرج كرا بۆ شارى كەركوك بۇو.

ئىمەش پىمان راگەيىاندىن كە بە يەكسانى دابەشى بىكەن بەسەر گەرپەكە كانى شارى كەركۈك تاواھىكە س بىبەش نەبىت و حەساسىيەت دروست نەبىت، ئەوانىش ئەو پېۋەنەيان بۇ ناردىن كە پىيان وايە پېۋەنە باشە و بە دادوھانە دابەش بۇوه.

حق : ئەمانە ھەممۇسى بە نۇسراو ھەيدى
لامان و دەتوانىن پېشانى ھەركەسىيىكى
بىدىن. لە ٩/٢٧ مۇئەتى دوو ھەفتەمان
پېدان بۇ وەرگىرتى پاركەميان بەلام
سەرەپاي ئەودوش كە چەند جار بە
تەلەفۇن ئاگادارمان كردوون، كە چى
ئەوان دەيانووت ئىستا كارى لەسەر
دەكەين و لېكۈلىنەوهى لەبارەوه دەكەين،
دوا تىريش ھەر وەلام نەبۇو. لە
٤٢٦ ٢٠٠٥/١٠ يىش بە نۇسراو ئىمارە
دۇبارە داوا مان كرددەوه كە بۆچى

پاریزگای که رکوک سه ردانمان ناکهنه بود
و درگرتنی برده پارهی تهرخانکراو،
نه و هشمان باسکردوه نه گهه رهه نه یهه
نه و ائمه سه رؤک و دزیران ناگدادار
دده بینهود، چونکه سه رؤک و دزیران
گرنگیه کی تایبه تیداو بهم بابهته، که
نه مه له دهقی نوسراوه که دهه هاتووه. له
۲۰۰۵/۱۱/۱۴ پروژه کانیان بتو نیمه نارد، له
۲۰۰۵/۱۱/۱۵ و فدیکی پاریزگای که رکوک
سه ردانمانکردن و نیمه ش داوامنلیکردن

یاداشتیک بنووسن که هۆکاری دواکه وتنی پرۆژه کان ناگاه پیتهوه بö ئەنجومەنی وەزیران بەلکو هۆکاری دواکه وتنەکەی ددگە پیتهوه بö پاریزگا ئەوانیش یاداشتەکە يان نووسى ئىستا لاي ئىمە ھەيە كە تىيدا هۆکارى دواکه وتنەکەی ئەوانى تىيدا باسکراوه. دیارە هۆکارى دواکه وتنىشى زۇرە ھەندىلىكى بەدەست ئەوان نىيە لەوانە لېكۈلىنەوه لە

پرژه‌کان و میکانیزمی حیبه‌جیکردنی
و خسته‌رووی بو به لیندره‌کان و
بارودخی تایبه‌تی خویان، به لام راست
نییه که گاهییه که بخنه نهستوی
نه‌نجومه‌نی بالای ناوه‌دانکردنه‌وه،
چونکه نه‌رگی نیمه نیشانداني
رده‌امه‌ندی و به دواه‌چوونه، به لام
جیبه‌جیکردن له نهستوی نهوانه.

لشين : به لام له دوا چاوبیکه وتنى پاریزگارى كەركوك له شەوی ٢٦/٢٧-١-٢٠٠٦ لەگەل كەنالىيلىكى تەلەفزىيونى نەوهى خستەرۇو كە له سەرددەمى حکومەتى ئەيدىعەلاوى دكتور بەرھەم رەزامەندى لەسەر دابىنكردنى ١٠٠ ملیون دۆلار داوه بۇ ئاودانكردنەوهى شارى كەركوك، به لام تا ئىستا ئەو پارانە نەدراوه سەرپارى ئەوهى چەندىن داوايان پېشىكەش كردۇوه بۇ ئەو مەبەستە به لام بىن ھووودە بىووه، ئەو ٢٥ ملیون دۆلارەش كە ئىستا خەرج كراوه بەشىكە ئەو پارەيە و ھېيج پارەي ترى نوئى لە سەرددەمى حکومەتى ئىبراهيم جەعفەرى دابىن نەكراوه و خەدرج نەكراوه، ئىيۇھ لەم بارەيەوە چى دەلىن؟

حق : له کاتی دامه زراندنی ئەنجومەنی
بالاى ئاودانكردنەوە و بېپارىيەت دەرچوو
كە له لايەن دكتور ئەيدە لەلە ئيمىزى
كراوه بەھۇدە مانگانە ۲۰۰ مىليون دۆلار
پەوانە بىرىت بۇ پۈرۈزكەنلى
ئاودانكردنەوە بەمەبەستى پەلەكىدىن
له ئاودانكردنەوە عىراق، يەكم مانگ
۱۰۰ مىليون خەرج كرا، مانگى دووھم
مىليون خەرج كرا، پاشان راگىرا.

لثین : هۆکاری راگرتنى چى بwoo؟
 حەق : وا بزانم لمبەر نەبۇونى پارادى
 تايىبهتکراوه، بەلام بە تەمواوى نازانم.
 لثین : لمبەر ئەو بwoo كە بودجهى ولات
 بەش ناكات؟

حق : به پیز دکتور به رهه م به رپرس
بوو له ئاودانكىرنەوە لە سەردىمى
حومەتى پىشىوو، بويىھ ئەو باشت
ئەزانىت بوجى ئەو بىر ياردىيە روانىسى

حق : بهلی ۲۸ میلیون دلار پردازمندی
له سه نیشاندراوه سه مرد رای ۲۵ میلیون
دلاری پیش و تر له سه رتاسه ری عیراقدا
ئه و پرورزانه که پردازمندی له سه ر
نیشاندراوه و دسته مان کرد و و به
جیب هجیکردن بره که ۵۵۷ میلیون
دولاره، تا وه کو ئیستا تنه نها ۳۰۰ میلیون
دولار و هرگیرا وه له و هزاره تی دارایی و
دبهت ۲۵۷ میلیون دلاری دیکه و هربگرین
بو ته او کردن ئه و پرورزانه که پاریزگا و
هزاره ته کان دسته مان کرد و و به
ئه نجامدانی، بو پاریزگا که رکوک و
پاریزگا کانی دیکه و هزاره ته کانیش
میکانیز میک هه یه که ده گیریتله بهر بو
پاره خه جکردن که ئه و ویش بریتیه له
چهندیتی و چونیتی ئه نجامدانی
پرور زمکه، واته هه ر به لینه دریک پاره
نادریتی له دواه ئه و وه نه بیت که بزانین



ریزدیهه کی باشی لیچیبه جیکراووه له سه
ئهم بنه ماشه پاره دهد ریتی. ئهمه ش
به سه ره مواندا جنبه جیده کریت.
پاریزگای که رکوکیش و دک پاریزگا کانی
دیکه، پر فوزه کان گیشتنه ج ئاستیک
پارهیان ددریتی. له راستییدا من به
شیوه کی تایبەت مامەلە له گەنل
پاریزگای که رکوکدا دەکەم له به رئە و
بارودخ و گرنگیهی کە هەیهتی جیا له
پاریزگا کانی دى، ئە و شاندەش کە له
پاریزگای که رکوکە و دیست زۆر ریزیان
لیدەگرم و زۆر باشن و هاوکاریان دەکەم
و له هەمو شتە کان تىدەگەن. دەتوانن
له خۆیان بېرسن راستە و خۇ کە دوا
پر فوزه بريتىب وو له بنياتنانى
کە نيسە كە يەك، دايانى كرد كە ئە و بې
پارهی دابىتكراوە كە ۳۰۰ هەزار دۆلار
بۇو كەمە و بەشى پر فوزه كە ناكات و
وتیان ۶۰۰ هەزار دۆلارى تىدەچىت،
ئىمەش دەزامەندى خۇمان نيشاندا دواي
ئە وەدى كە هوکارى ئە و تىچۈونەمان بۇ
دەركەوت كە هەلە له مەزەندە كەردندا
ھەبۈوە. له زۆرەك له كارەكاندا هاوکارى

لشین : پاریزگاری که رکوک ناشکرای کرد
که نوسرا اویکیکیان له ئه نجومەنی
ووزیرانه وه پیشگە یشتوه که سەرداشی
ئه نجومەنی ئاودانکردنەوە بکەن بۇ
وەرگرتىنی ۲۸ مىليون دۆلار، نۇوهشى
خستەرپوو کە ئەم بېرە پارەيىھە ۲۵ مىليون
دۆلارى بەشىك بۇوه لەو بېرە پارەيىھە کە
پىشتر بۇ کە رکوک تەرخانکراوە بەلام
خەرجىنه كراوە، ئاييا ئەمە راستە؟ يان ئەم
مىليون دۆلارە خراوەتە پىال ۲۵ مىليون

دُولاره کهی تر؟

نهنانهت به پریز دکتور به رهه م نهیتوانی
اچاره سه هریک بو ئه مه دابنیت. بویه
که رکوکیش و هکو سه رجهم پاریزگاکانی
تر وايه که سه رهه ای ئه وهی پاریزگاکان
نوسر اوی دهسمی ئیمزا کراویان ههیه.
بویه نه مانتوانی ئه و پرژوانه
جیبه حیبکهین. هه موو لایه نه کانیش
گهیشتنه ئه و باودهه که ئه و بره پارانه
نییه بو جیبه حیبکردنی ئه و پرژوانه.
به لام نازانم بوجی پاریزگاری که رکوک
سور بوو له سه رهه وهی که ۱۰۰ ملیون
دولار ههیه و له راگه یاندن ئه مه یان
دو و پاتده کرده وه که گوایه دکتور به رهه م
ته رخانی کرد ووه. به لام له راستیدا ئه مه
بوونی نییه، ئیمه حیس اباتی خومان
ههیه له بانک هه رکه سیک گومانی ههیه
له مباریه وه ده توانيت بچیت سه ردانی
نهه ویه بکات و ئاگاداری بتت.

لشین : نهی چون دکتور به رهم وادهی به
خه لکی داوه ؟

خوی تا نیستا و درنه گیراو، نیمه نزیکه
نیوهی ئەو بىر پاره يەمان و درگرتۇو، كە
٢٠٠ مiliون دۆلارە لە كۈي ٥٥٧ مiliون
دۆلار، بۆيە هەرودك پارىز گاكانى دىكە
ناتوانىن بۆ كەركىش ھىچ
خەرجىكەين، بۆيە نە ٢٥ مiliونەكە وە
نە ٢٨ مiliونەكە و درنه گيراو، چونكە
پاره نىيە لە وزارەتى دارايىە وە،
رەزامەندى ھەيە بۇ ودرگرتنى بەلام تا
نیستا و درنه گيراو.

لشين : باشه ئىستا ئيمە لە سەرە روپەرى
 پىكھىننانى حکومەتى نوپىن، ئايى
 حکومەتى نوپى دەتowanىت ئەو پارەيە خەرج
 بکات يان ناتوانىت؟

حهق : کاري داموده زگاکان و لهوانه ش
نهنجومه نی بالا ز ناؤه دانکردن و پابهند
نييه به هيج حکومه تيکه وه، حکومه
بمعنيت هود يان بگوړېت پرپوړه کانی
نهنجه منه، ناؤه دانک دنه هود به ده ده ام

دەبىت ئەمە بە لىكۆلىنەوەي چەند
مانگ رەزامەندى نىشاندراوه لەسەر ئەو
پەروزانەو ئەو پارانە دايىنكراوه،
ھەماھەنگى باشىش ھەيە لە نیوان
ئىمە و وزارەتى دارايى بۇ
چارەسەركەرنى ئەو لەمپەرانە لە
رېگەدابىه دواى دايىنكەرنى ۵۵۷ دۆلار بۇ
ھەموو پارىزگاكان، ھەر ئەم پارانە
ودىگەرين كەركۈش وەك سەرجەم
پارىزگاكانى تر پاردى خۆى وەردەگەرىت.
لەپىن : ھېج پارىزگايانەك ھەيە ۵۰ مەليون

دۇلارى بۇ خەرج كرابىيەت ؟
حەق : لە نەجەف بېرىكى زۆر كەم
خەرج كراوه كە نزىكەي ٥٢ ملىونە، وا
بىزانىم بەسرەش نزىكەي ٥٠ ملىونە بەھو
پىرۇزانەش كە لەلايەن وزارەتى
پالاندانانەھو لە پىسى ولاتاني
كۆمەكبەخش ئەنجامداواه. بەلام ئىيمە
ھەولۇ دەددىين ھەممۇ پارىزگاکان لەم
ئاستەدابن بە كەركۈشەھو، ئەمەش
پشت دەبەستىيەت بەھو پارانەي كە ئىيمە
وەرىدەگىرين.

لشين : به لام نه و ۵۳ ميليونه ۲۵ دلار
دولاړي نه ګه ریته وه بو سره رده هي حکومه تې
پیشوروت، له سره رده هي حکومه تې به پریز
نیبراہیم جه عفه ریش ۲۸ ميليون دولاړ
ړه زامنه ندی له سره نیشاندراوه نه ک
په ۵۴ ميليون دلار.

حق : نا شتیک ههیه، ئەنجومەنی بالاى
ئاودانكردنەوە ھەموو پارىزگاكان
دەگرىتەوە رەوا نىيە پارە بىدم بە
پارىزگايەك كە هيچ پارەيەكى بۇ
تەرخان نەكراوه، بۇ نەمونە پارىزگاى
واست تەنها يەك دۆلارىشى بۇ تەرخان
نەكراوه، ئايا رەوايە پارىزگاكانى تر
پارەي بۇ خەرج بىكم و پارىزگاى
واستيش هيچى بۇ خەرجنەكىت،
ئەبىت ئىمە دادپەرور بىن لە
دابەشكىدىدا بۇ ھەموو عىراقىيەكان و
جيمازى نەبىت لە نىيوان باكىور و
ناوە، است و باشۇۋى عەتاق.

لشین : شتیک هه یه روون نیه له نیوان
 نیوهو پاریزگای که رکوک، ۵۳ میلیون
 دولاڑی که باسی دکھن ۲۵ ملیون دولاڑی
 له سه ردهمی نه یاد علاؤ دزمنه ندی
 له سه ر نیشاندراوہ، له سه ردهمی حکومهه تی
 جه عفره ریش ده بیو که رکوک وہ ک سه رجمہ
 پاریزگاکانی دیکه ۵۰ ملیون دولاڑی بو
 سه رف بکرایه به لام نیوه بهم دواییه
 نوسراوتان ناردووه که سه ردانستان بکھن بو
 و در گرتني ۲۸ ملیون دولاڑ؟

حاق : ئە و ۲۵ مiliونەش كە هي
سەرەدەمى دكتور بەرھەمە لەگەل ئە و
مليونەي كە لە سەرەدەمى دكتور ۲۸
جەعفەرى خەرجىراوە ھەردۈكىان
پەيوەن دى بە ئەنجۇمەنى
ئاودانكىردنە وە وە ھە يە پارەكانيش تا
ئىستا وە نەگە ۱۵

لثین : به لام پاریزگای که رکوک ده لیت
به ۲۵ میلیونه سه رده می دکتر و
به رهه ۶۱ پرۆژه مان جیبه جیکردووه.
حق : ئەو پارانە له بنه، هەتا ھى
ئەنچو مەن ئاودان كەردنە و بەه، به لام

بهم شیوه هایی همراه هستند که نیوآنماندا را
لشین: دهکریت بزانین له سه رج بنه مایه ک
پاره خه رج دهکریت بو ئاوه دانگردنه وهی
شاره کانی عیراق ؟ ئایا له سه ربنه مای
ریزه دانیشت وانه ؟ ییان چی ؟

حق : تمنها يهك بنه ما نيء، بیگومان
پیژه‌ی دانیشتawan رۆلی ههیه، ههروهها
که‌می خزمه‌تگوزاری لهو پاریزگایه،
ئیمه پشت به سه‌رژمیری ددبستین بو
په‌سەندىرىنى پرۆژەكان، بو نمونه
پیژه‌ی قوتابيان له پولیکا له يەكىك له
پاریزگاكان وەردەگرین، له هەندىك له
پاریزگاكان ریژه‌ی قوتابيان بو هەر
پولیک ۴۸ قوتابيء، ئەمە ناچارمان
دەكتات كە بو ئەم پاریزگايانه پاره خەرج
بکەين بو بنياتانى قوتابخانه تا بېتە
ئاستى پاریزگاكى تر كە ریژه‌ی قوتابى
بو هەر پولیک ۲۴ قوتابيء. ئەمەش
بوارەكانى ترى وەك شارەوانى و بىڭاوابان
و بنكەو مەلبەندى تەندرۇستى و
پرۆژە ئاوى خواردنەوە و ئاوهپۇو
ھەندىكىتەوە، كەواتە زىاتر لە
ھۆكارىك هەيە بو خەرجىرىنى پاره
لەگەن بۇونى بەلكەي مەنتىقى. ناكريت
بېرىك پاره دابىنلىكىت بۇ پاریزگايەك
كە خزمه‌تگوزارى نيءە هەمان بېش بۇ
پاریزگايەك كە خزمه‌تگوزارى تىدايە.
پاشان هەموو پاریزگاكان سەربە يەك
دەولەتن كە عىراقة گەلەكەشمان يەكە
بويە نابىت جياوازى بکەين له نىيوان
لايەك و لايەك دى هيچ شتىك نيءە كە
پاریزگايەك لەوي دى جىاباتاوه.
لشىن : ئاپا پیژە ئەو پارانە كە بۇ
كەركۈك تەرخانكراوه چەندە بە بەراورد
لەگەن بادىزگاكانى دىكە؟

حق : پریزه‌ی خهر جکردن بُو هه ر
پاریزگایه ک نزیکه‌ی ۵۰ ملیونه تاوه‌کو
ئیستا، ئه گهر پاره دیکه‌ش هه بیو ئه وا
بُو پاریزگاکان دابین ده‌کریت، بُو نمونه
پاریزگای که رکوک ۵۳ ملیون دوّلاره،
ههندیکیش که متره له پهنجا ملیون.